

6.3.2013

Valtiovarainministeriö

Kunta- ja aluehallinto-osasto

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 22.11.2012, VM162:00/2011

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Yleistä

Kuntien tärkein tehtävä on turvata peruspalvelut kuntalaisilleen. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvät palvelut ovat näistä palveluista keskeisimmät ja näiden turvaamiseksi kuntasektorin uudistusprosessi on välttämätön.

SuPer on jo vuonna 2010 esittänyt Suomeen sote-alueiden järjestämis- ja rahoitusmallin. Siinä lähtökohtana oli se, että koko kuntasektorin uudistamisen keskiössä olisi ollut sosiaali- ja terveydenhuolto. Samassa yhteydessä olisi ollut mahdollisuus uudistaa koko kuntasektori sellaisella tavalla, joka olisi luonut vankan ja kestävä perustan sosiaali- ja terveystalouden rahoitukselle. Mallin suurena etuna olisi ollut myös se, että siinä olisi ollut mahdollista saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä.

Kuntarakennelakiluonnoksen vaikutusten arvioinnin vaikeus

Valtioneuvosto valitsi uudistamismallin, missä kuntarakenteita ja sote-rakenteita yritetään uudistaa erillisinä hankkeina ilman riittävää keskinäistä koordinaatiota. Se on johtanut siihen, että kokonaisuus ei ole nyt yhdenkään toimijan hallussa ja kunnat sekä muut lausunnonantajat joutuvat ottamaan kantaa osakokonaisuuksiin. Erikoiseksi valtiovarainministeriön lausuntopyynnön tekee se, että ministeriö pyytää kannanottoja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti. Kyseiset linjaukset esitellään kuitenkin vasta pari viikkoa kuntarakennelakiluonnoksen lausuntoajan päättymisen jälkeen. Tämä johtaa myös siihen, että annettavat lausunnot tulevat todennäköisesti pääsääntöisesti olemaan esityksen torjuvia ja kielteisesti kuntarakennelakiluonnokseen suhtautuvia.

Vaikutukset henkilöstöön

Hyvää esitetyssä kuntarakennelakiluonnoksessa on se, että siinä esitetään yhdistettävien kuntien henkilöstölle viiden vuoden irtisanomissuojaa ja työnantajavaihdokset katsotaan myös liikkeenluovutukseksi. Mahdollisesti säädettävässä laissa on vielä varmistettava se,

että tämä viiden vuoden irtisanomissuoja koskee myös niitä tilanteita joissa kunta luovuttaa palvelujen tuottamisen kunnan ulkopuoliselle toimijalle.

Kuntien pinta-alan kasvu lisää henkilöstön matkoja ja useissa työpisteissä työskentelyä. Henkilöstön liikkumista koskevia sopimusmääräyksiä on kehitettävä niin, että matkustaminen tapahtuu työaikana. Työaikamääräyksiä on kehitettävä siten, ettei työhön sidonnaisuus kasva kohtuuttomaksi. Työhön liittyvän matkustamisen lisääntyminen vie työaikaa, mikä vaatii työtehtäviin lisää resursointia.

Sote-sektorin työntekijöillä on useissa kunnissa olleet jatkuvat muutosprosessit käynnissä jo vuosia ja jatkuva epätietoisuus organisaatiomuutoksista ja työnantajien vaihtumisista ovat myös vieneet työntekijöiden voimavaroja. Muutokset jatkuvine uusine koulutuksineen ja tietojärjestelmien hankintoineen ovat myös olleet kunnille kalliita. Nyt esitetty kuntarakennelakiluonnos ei SuPer ry:n näkemyksen mukaan tule saamaan aikaan vakautta ja kestäviä rakenteita eikä kustannussäästöjä. Henkilöstön sekä kuntien epätietoisuus tulee jatkumaan.

Esitettyjen määräaikaisten realistisuus

Kuntarakennelakiehdotuksessa esitetään kuntien yhdistymisavustuksen saamisen edellytykseksi sitä, että kunnat tekevät yhdistymisesityksen 1.4.2014 mennessä. Mikäli kyseessä olisi monikuntaliitosesitys, niin kyseiseen päivämäärään mennessä sitä ei ehditä kunnolla valmistelemaan ja yksistään tämä tulee SuPerin näkemyksen mukaan estämään usean kuntaliitoksen toteutumisen.

Selvitysvelvollisuudelle asetetut kriteerit ja pakkoliitokset

Ehdotetut kriteerit kuntien yhdistymiselvityksille on asetettu sellaisiksi, että suurin osa maamme kunnista joutuu selvityksiin osallistumaan. Kunnat tulevat selvitykset myös toteuttamaan ja SuPerin arvion mukaan myös suurin osa kunnista tulee liitosesitykset torjumaan kuten ne torjuivat myös edellisellä lausuntokierroksella.

Valtiovarainministeriön esitys ei laajenna valtioneuvoston toimivaltaa päättää yleisesti kuntien yhdistymisestä kuntien valtuustojen sitä vastustaessa. Esitys kunnioittaa tässä kuntien valtuustojen itsemääräämisoikeutta joka on sekä hyvä että huono asia. Hyvä se on siksi, että pakkoliitokset eivät saisi alueen asukkaiden hyväksyntää ja ravistelisi vakavalla tavalla demokraattisen yhteiskunnan peruspilareita. Huono se on siksi, että kuntauudistuksen lopputuloksena SuPerin arvion mukaan toteutuu vain hyvin vähän liitoksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asukaspohjavaatimus

Lakiesityksessä edellytetään sosiaali- ja terveydenhuollon oman palvelutuotannon, matalan kynnyksen palvelujen ja lähipalvelujen kannalta vähintään noin 20 000 asukkaan väestöpohjaa. Tämä vaatimus on yhteneväinen ns. PARAS-hankkeessa esitetylle väestöpohjalle. Kyseinen väestöpohjavaatimus ei ole tuonut ratkaisua sosiaali- ja terveydenhuoltoalueiden syntymisen myötä kuntien suurimpaan ongelmaan eli sote-palveluiden rahoitukseen. Yhteistoiminta-alueiden avulla kuntien elinvoima ei ole kasvanut

eikä palvelujen tuotantokustannuksissa ole saatu syntymään oleellisia säästöjä muuten kuin palveluverkkoa karsimalla.

Mikäli tulevaisuudessa kuntien väestöpohjan minimikoko olisi tuo 20 000 asukasta, niin sekään ei turvaa nykyistä paremmin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Erikoissairaanhoidon palvelujen tuottamiseen tarvitaan paljon suuremmat väestöpohjat ja mikäli perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integraatiota ei pystytä toteuttamaan, niin tilanne nykyisestä ei tule parantumaan.

Nyt esitetty toimintamalli voi kyllä johtaa nykyistä mallia oleellisesti huonompaan lopputulokseen. Mikäli terveydenhuollon kustannustehokkain ja toimivin osa eli erikoissairaanhoito tullaan kuntarakenne- ja sote-uudistusten myötä romuttamaan, niin SuPerin arvion mukaan se tulee johtamaan kuntien väliseen kilpavarusteluun ja taisteluun työvoimasta. Sen seurauksena maahan syntyy toisiaan vastaan kilpaileva kaupunginsairaala- ja aluesairaalaverkosto. Tämän vaihtoehdon toteutumisen seurauksena maassamme on vielä nykyistäkin pirstaleisempi ja kalliimpi sosiaali- ja terveydenhuoltoverkosto.

Lopuksi

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer pitää tärkeänä sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut voidaan turvata koko Suomessa. Tärkeää olisi myös se, että koko sote-sektorin tuottavuutta pystyttäisiin nostamaan ja henkilöstön työskentelyolosuhteita parantamaan nykyisestä. Se onnistuisi mikäli pystyttäisiin suurten järjestämisvastuu- ja rahoitusalueiden kautta organisoimaan erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja koko muun sosiaalitoimen palvelut. Se yksinkertaistaisi rakenteita, karsisi pois suurimman osan erilaisista tietojärjestelmistä ja laskisi koko sektorin kustannuksia.

Kuntarakennelakiesitys ja sote-uudistus parhaimmillaankaan toteutuneena johtaa SuPerin arvion mukaan vain joihinkin kuntaliitoksiin ja vähäisiin säästöihin, jotka saadaan aikaan pääasiassa palveluverkkoa karsimalla. Huonommassa tapauksessa ne johtavat terveydenhuollon pirstoutumiseen ja merkittävään kustannusten kasvuun, eivätkä ne siten turvaa elinvoimaisempia kuntia eikä palvelujen rahoitusta.

Silja Paavola
puheenjohtaja
SuPer ry

Jussi Salo
johtaja, kehittämysyksikkö
SuPer ry

SuPeriin kuuluu yli 83 000 lähi- ja perushoitajaa sekä muita toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittanutta, jotka työskentelevät julkisella ja yksityisellä sektorilla.